

Терпимість до іншого (незвичного, нетрадиційного, навіть неприйняттого) способу життя, поведінки, звичаїв, почуттів, ідей, вірувань. Толерантність, як правило, вважають вищим рівнем виховання та культури особистості.

У сучасній науковій літературі, присвяченій проблемі толерантності, у цілому склалося визначення цього поняття. Так, толерантність – це свідоме допущення суб'єктом чого-небудь, що їм не схвалюється; це добровільне стримування від вчинення перешкод засуджуваному “іншому” при умові, що в суб'єкта є можливість чинити йому опір, є влада перешкодити вільному самовираженню “іншого”.

Етимологія слова “толорантність” походить від латинського *tolerantia* – терпимість, тобто здатність утворювати і підтримувати спільність з людьми, які відрізняються у певному відношенні від переважаючого типу. Толерантність – це протилежність ворожості, антипатії, ненависті.

Толерантність – це не поступка, поблажливості чи потурання. Толерантність – це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність у жодному разі не може бути виправданням посягання на ці основні цінності. Толерантність повинні виявляти кожна людина, групи людей та держави.

Сьогодні розуміння толерантності поглиблюється далі, наприклад, французьким філософом Полем Рикером. Він відмічає необхідність не тільки гарантування свободи легітимному “іншому”, а й надання слабкому “іншому” певних переваг для самореалізації. Точніше, бажане збільшення переваг для більш слабого має бути компенсоване зменшенням шкоди для сильнішого в опозиції. А. Морван, визначаючи підставою толерантності милосердя і повагу людської особистості, бачить у ній ідеал і життєво важливий принцип та вважає, що лише вона одна дає цивілізації шанс вижити. П. Ванберген вважає толерантність одним з фундаментальних моральних понять, навколо яких може організуватися наше індивідуальне і громадське життя.

Головним аргументом на користь толерантності завжди були і залишаються легко прогнозовані і трагічні результати, що спостерігаються реально за її відсутності. Толерантність потрібна не тільки для збереження того, що є, але і для руху вперед, для культурного розвитку. Розум толерантної людини відкритий постійній взаємодії різних ідей, збагаченню, що виходить з розмаїтості досвіду.

Таким чином, толерантність є базовою цінністю соціального діалогу. Відкритість суспільства своїм власним змінам та інноваціям означає одночасно і відкритість його назовні, іншим культурним нормам і принципам.

Семітоцкая В. П. – аспірантка кафедри філософії і соціології Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского».

ОСНОВНЫЕ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К КОНЦЕПТУ ВРЕМЕНИ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ФИЛОСОФИИ

На протяжении всей истории развития и смены цивилизаций, время в жизнедеятельности человека играло огромную роль. Время ставит рамки и упорядочивает жизнь, имеет свои ритмы, протяженность, структурные характеристики. И все же, что такое время? Можно ли дать однозначное ему определение? Августин Блаженный, родоначальник христианской философии так отвечал на вопрос о том, что такое время: «Что такое время? Если никто меня об этом не спрашивает, я знаю, что такое время. Если бы я захотел объяснить спрашивающему – нет, не знаю».

В истории философии не сложилось целостного взгляда в отношении проблемы времени и это, прежде всего, объясняется спецификой философского знания. Проблема времени в философии, длительно рассматривалась в тесной ее связи с пространством, и трактовалась в основном с точки зрения физического аспекта, т.е. философский подход был сопряжен с естественнонаучным. Время, рассматриваемое, в частных науках определяется в соответствии с предметной областью науки. Так выделяют биологическое, физическое, астрономическое, психологическое, историческое, социальное и художественное время. Попытку установить основания полимодальной трактовки времени, как специфического философского подхода, предпринял Каган М.С. в работе «Время как философская проблема». В его понимании именно эта полимодальность является отличительной чертой философского понимания времени от «одноплановых» истолкований времени частными науками.

Каган М.С. говорить о необходимости определения основных форм проявления времени, которые можно считать необходимыми и достаточными, для получения о нем полного представления - такие формы до этого выделялись достаточно произвольно. М. С. Каган выделяет две формы времени: время, как форма движения материи, природной и социальной, характеристика реального бытия, независимая от его отражения в человеческом сознании, от его познания, осмысления, переживания; и время как самостоятельный параметр духовной жизни общества и личности. Другими словами выделяется две «формы» времени – объективное и субъективное. Объективное (физическое) время может быть только предметом научного познания, субъективное (социальное, экзистенциальное у М. С. Кагана) – как познания, так и ценностного осмысления. Выделяется также два аспекта трактовки времени – познавательный и ценностно-мировоззренческий. Понимание и объяснение времени с учетом его модальностей, форм и аспектов, определяет философский подход к проблеме времени.

Многоуровневый характер и необходимость создания «комплексного образа времени», рассматривается в работах Ярской В.Н. Актуализируя проблему отсутствия универсальности в трактовке времени, она, как и Каган М.С. подчеркивает узкое понимание частных наук, которые могут дать описание лишь «отдельных срезов» в объяснении проблемы времени. В работе «Развитие понятия времени» Ярская В.Н. обращает внимание на возрастание роли субъективного времени в развитии познания, рассматривает понятие инверсии гносеологического времени, тем самым опровергает сциентистский подход к пониманию времени, как единственный и правомерный. Инверсия времени познания предполагает обратимость мышления во времени, разрушая модель от прошлого, через настоящее к будущему. Эти же идеи находят свое отражение в философских работах Трубникова Н.Н., критикующего сциентистский подход и физическое решение философской проблемы Г. Рейнхенбаха в его работе «Направление времени».

Таким образом, в отечественной философии XX-XXI вв. произошел переход от сциентистского подхода в трактовке времени к антисциентистскому и комплексному подходу на уровне метафилософии, дополненному феноменологическими, экзистенциальными и аксиологическими концепциями. Концепт времени представлен как объективная форма существования и движения материи, отражающая субъективные ценностные, смысложизненные и мировоззренческие аспекты человеческой жизни, которые являются актуальными для философской рефлексии.

Старовойтова І. І., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії природничих факультетів (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова)

ГУМАНІСТИЧНІ ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТА ІДЕАЛИ В ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ»

Однією з причин поляризації поглядів і ціннісних орієнтацій національного життя є вкрай недостатнє наукове розроблення проблеми впливу гуманістичних духовних цінностей та ідеалів в процесі виховання національної самосвідомості особистості, а, отже, й феномену національного, умов і закономірностей проявів конкретних етнічних, історичних, культурологічних особливостей окремої спільноти, а також невизначеність поглядів стосовно психологічної природи національної свідомості й самосвідомості, самоідентифікації, ступінь залежності суспільних процесів від рівня національної самосвідомості (У.Альтерматт, Е.Девідсон, Е.Фром, М.Коул, С.Арутюнов, О.Бочковський, А.Дашдамиров, Л.Дробіжева, В.Зінченко, М.Мамардашвілі, М. Култаєва, Ю. Римаренко та ін.).

Однак, такі обставини, як слаба розробка питань сутності, структури і чинників розвитку етнічної та національної свідомості й самосвідомості, ціннісних орієнтацій, етнічної та національної ідентифікації, що значною мірою зводиться до проблеми психології традиційної культури як середовища формування життєвого ідеалу, цінностей, орієнтацій, способу буття людини, негативно позначаються на розв'язанні багатьох практичних питань суспільно-політичного життя держави, належного розвитку тенденцій до консолідації суспільства, у всіх сферах духовного життя і психічного здоров'я людей.